

„*Kelj fel fiam, kelj fel...*”

Forrófalva történeti és kulturális értékei

„*Kelj fel fiam, kelj fel,*

Hajdi, haza velem!

(Forrófalván gyűjtött népdal – Kallós 1971: 506.)

A moldvai magyarok egyik legrégebb települése a Bákótól délre, mintegy 20 km-re, a Szeret jobb oldalán húzódó lapályon, az úgynevezett *Szeret-terin* található *Forrófalva*. A 17. században idelátogató Marcus Bandinus püspök így írt róla: „Nyugaton közel hozzá szőlősök vannak, jó borban, gabonában, barmokban, vadakban és madarakban bővelkedik; a gyengéd csobogású kedves patak a község kellemét emeli. Északra mező van, nem messze keletre a Seret, délen egy nagy, tágas völgy látható.” (Domokos 1987: 375.) A 90 esztendeje ott járt Veress Sándor népzene kutató naplója szerint pedig „...útközben, ahogy a hegyen megyünk, végiglátni az egész Szeret völgyét. Mindenütt nagy áldás, gyönyörű búzaföldek, kukoricatáblák, szőlők. Kitűnő termőföld az egész vidék.” (Veress 1989: 307.) A táj tehát nemcsak gyönyörködtető, hanem az emberi megélhetésre is kiválóan alkalmas.

A település régiségét a szájhagyományban különböző emlékek őrzik. Ștefan cel Mare – a helybeliek Nagy Istvánja – idejéből való monda szerint a törökök ellen harcoló moldvai fejedelem seregében vitézkedett egy Forró nevű katona, kinek lányát a vajda „feleségül vette”. A nagyvérű uralkodó ugyanis legendája szerint ahol csak meglátott egy-egy szemrevaló lányt, rögtön „feleségül vette”. Így történhetett a szájhagyomány szerint, hogy „Nagypatak mellett Nagy Estány béállt a paphoz csobánnak. A szomszéd faluban egy Forró János nevű embernek volt két szép lánya, s a vajda megszerette az egyiket, elvette feleségül, környezete ellenkezésére is. De minthogy a leány magyar volt ő pedig oláh, megegyeztek, hogy leánygyermekük magyarok lesznek, a fiúk pedig oláhok. Ekkor a vajdáné azt mondta: *kegyelmednek oláh legényeket szolgáljakul, nekem magyar legényeket!* Hoztak is nyolc magyar legényt. Idők múltán megkérdezte István a magyar legényeket, hogy mit kívánnak hosszú, becsületes szolgálatuk jutalmául? Egy *morzsa* földet kértek, ahol *meglegyenek*. Nekik adta azt a földet, s ezért lett Forrófalva.” (Rubinyi 1906: 40–41.)

Más emlékek szerint a települést menekült husziták alapították. Kós Károly olyan adatot közöl, miszerint „sokáig egyedül itt volt Moldvában római katolikus anyaszentegyház, mivel ’régen’ Gyoszenből, Szászkútból, Bogdánfalváról és Lujzikalagorból is ide hozták a halottaikat (Kós 1976: 105). Sőt a szájhagyomány olyan emléket is őriz, hogy a szabófalviak is Forrófalván temetkeztek (Duma 2005: 37). Kétségtelen tehát, hogy Forrófalva Moldova egyik legrégebb, magyar népeségű

települése, középkori eredetű lakosai *részes szabadparasztok* (răzeș-ek) voltak, amíg a román bojárrok ki nem semmizték őket kiváltságaikból, s a 17. század elejére már két birtokos család, a Goia és a Teleagă tulajdonában került a falu. Ezek örököseitől vásárolta meg aztán 1615-ben II. Ștefan Tomșa vajda és a Szucsáva megyei solcai kolostornak adományozta. Az övék volt 1775-ig, amikor Bukovina a török fennhatóság alól Ausztriához került. Történelme során Forrófalva lakossága többször is elmenekült, de mindig visszatért, ám idővel a Szeret folyó közelében vezető és forgalmas hadiúttól nyugatabbra költözött, hogy békésebben élhessenek.

Első írásos említése 1474-ből való, római katolikus lakosságáról először 1599-ből olvashatunk. Természetesen ezek az évszámok azt jelentik, hogy akkor már jó ideje lakott hely lehetett, hiszen első templomát – amit talán Bálint Márton épített – 1435-ben emelték Szent Márton tiszteletére – más források szerint a 16. században –, s kisebb-nagyobb átépítésekkel ma is ott áll a falu temetőjében. Erről a templomról gyakran megemlékeztek az erre járó idegen utazók. 1606-ban egy névtelen olasz azt írja, hogy *Forajan* teljesen katolikus és temploma van. 1640 körüli felmérésben is kis fatemplomával szerepel. 1641-ben Petru Bogdan Baksi püspök egy kis fatemplomról ír *Foroyani*-ban; 1643-ben Bartolomeo Basetti olasz Itáliába küldött jelentésében szalmával fedett fatemplomról, ami 12x5 lépés, az oltárán Szűz Mária látható és egy kereszt. A Forrófalvával foglalkozó forrásokban visszatérő szöveg a „*temploma van, de papja nincs*”. Ugyancsak a 17. század második feléből (1661) írja egy Vlas Kojcevic nevű apostoli vizitátor, hogy Forrófalvának 421 magyar katolikus lakosa van, akiknek azonban jó ideje nincs papjuk, sem miseruhájuk, mert azt a Lengyelországból erre járt püspök magával vitte. (Holban red. 1970: 139.)

A település népességének magyar voltát mutatják a Bandinus 1648-ból való leírásában szereplő családnevek, amik között bőséggel találunk olyanokat, mint *Antal, Árva, Balázska, Bálint, Benke, Csikó, Demse, Diák, Dobos, Farkas, Gyurka, Hajdú, Imreh, Jánoska, Kántor, László, Máté, Mesterke, Nagy, Nevetlen, Pataki, Sebestyén, Sebő, Sipos, Székely, Varga*. A nehézsorsú Bandinus püspök moldvai látogatása idején a falu pap nélkül, közössége lelkileg igen elhanyagolt állapotban volt, a bákói káplán csak havonta látogatta őket, ezért Bandinus ottjártakor 108 férfit és 106 nőt keresztelt meg. Csak a 17. század végétől kaptak saját papot, de sajnos legtöbbször olyanokat, mint Zamoyszki Szaniszló, aki „a magyaroknak első ellensége” volt (1838), vagy Romilla Bonaventura, aki „erősen tiltotta a magyar szót” (1929). De akadt köztük olyan is, aki nem volt „lélekvesztő”, hanem valóban lekipásztorként szolgált, mint a Dominicus Migliorati nevű olasz atya, aki 1860-ban jött ide, s híveitől, „minden nyelvtani segédeszköz nélkül megtanult magyarul”, úgy, hogy levelezni is tudott nyelvükön. Mint Ballagi Aladár írja: „Folyékony magyar beszédét olasz módra, élénk taglejtésekkel kíséri. Azon áldott kedélyű, humoros, közlékeny egyének közül való, kiknek körében egyszerre otthon érezzük magunkat. Merő szívesség, jóakarát, csupa tűz. Erős optimizmusa, minden a legjobbjá, vagy ha az nem volna, humoros ol-

daláról fogja fel. Kedélyesen adta elő, hogy két szomszédját, Petrás a klézsei és Barbera Pétert a bogdánfalvi papot meggyilkolták. Most rajtam a sor – mondta –, de jöjjenek csak, várom őket, majd lesz nekik nemulass, de nem nekem.” (Ballagi 1888: 16.)

„Hogy a régi időkben magyar nyelvű vallásgyakorlat folyt – írja Domokos Pál Péter forrófalvi tapasztalatai alapján –, azt ékesen bizonyítja a *Forrófalvi imádságos könyv*. Második moldvai utam (1932) legszebb jutalma volt e kézirat, melyet Trunkon, Benedek Péternél találtam, de a tulajdonosa szerint származási helye Forrófalva. A 744+23 oldalas, szép kézírással készült könyv az esztendő minden egyes napjára szolgáló imádságokat tartalmaz”. Domokos Pál Péter idéz a forrófalvi imádságos könyvből, egy oldalának képét is közli. „Nagy kár – folytatja a jeles kutató –, hogy a könyv semmi adatot nem tartalmaz arról, ki írta.” Azt is csak sejtethetjük, hogy az 1700-as években keletkezett. Domokos feltételezi, hogy Petrás Incze dédapja írhatta, aki „tudós férfiú hírében állott, s Zöld Péter azt írta róla, hogy 1671-ben kezdett naplójában először olvasott a moldvai csángómagyarok szomorú helyzetétől”. Feltevését megerősíteni látszik Petrás Incze 1842-ben írt vallomása, mely szerint „Atyámat nevezik Petrás Ferencnek, ki Forrófalva szentegyházának volt 45 évig kántora; a latin, magyar, olasz és oláh nyelveket beszéli és írja... Atyám élő nyelven beszéli, hogy nagyatyám is előtte azon a helyen az említett egyházi hivatalt több évekig folytatta...” (Domokos 1987: 212.) Ilyen jeles személyiségekkel büszkélkedhetnek tehát a Forrófalván élők, s a hagyományos kultúra őrzésére itt működő *Forrófalvi Főnix Kulturális Egyesület* számára szép feladat nagy szülöttje, Petrás Incze János és felmenői emlékének megjelölése és őrzése.

A madéfalvi vérengzésből menekülő székeleyeket Moldvába kísérő Zöld Péter lelkész jelentése szerint (1781) a 18. század végén Moldvában a forrófalvi volt a legnagyobb katolikus plébánia, hozzátartozott Klézse, Nagypatak, Kövespatak, Nagy Lonka, Diószén és Nagyszőlős. „Több mint ötszáz gazdát számlál, mindenemű gabonában bővelkedik és a fák legkellemesebb gyümölcszeivel dicsekszik.” (Zöld 2002: 55.) Forrófalvától keletre eső Szerettere a határ legtermékenyebb része. A kollektivizálás előtt a falu legjobb gazdái közül többen öntözéses kerteszet hoztak itt létre, s paradicsomot, káposztát és más zöldségfélét termesztettek, amit aztán a bákói piacon értékesítettek. Ezen a részen az 1950-es években nagy árvíz alkalmával a Szeret úgy kijött a vasúthoz, hogy veszélyeztette a pályát, s úgy volt, hogy a vasutat „elmutálják”, vagyis arrább helyezik, de sokba került volna. Inkább hoztak – mint mesélték – lipován embereket a Deltából, akik veszőkasok közé követ *benderítettek* a vonatról, s ez gátolta a vizet és védte a vaspályát. Aztán megcsinálták a *Kanált* – vagyis a csatornát –, s elvitték a Szeretet a régi helyire.

Forrófalva lakossága történelme során többször elmenekült, de mindig visszatért. 1691-ben az újránepesedett falu 160 családból állt, fatemploma és harangja volt. Egy 1730-ból való híradás szerint a falu új, nyugatabbra eső helyén Anton Manzi atya idején plébánia létesült, 1722–1744 között pedig temploma épült kő-

ből és téglából, Pádúai Szent Antal tiszteletére. A 19. század elején ismét új templom építésébe fogtak, bár a forrásokból nem egyértelmű, hogy újat kezdtek, vagy a régebbit újítták. Ez a harmadik templom a Forrófalvát és Nagypatakat elválasztó, Kostica nevű dombon épült, s mindkét település használta. A templomhoz tartozó harangláb távolabb készült, közel a parókiához, majd 1858 és 1860 között lebontották, anyagát szétesztették. 1883-ban ismét templomot építettek, nem tudjuk, hogy újat-e vagy a régit újítták. 1925-ben Mihai Bejan plébános engedélyt kért a püspöktől a templom nagyítására, s 1930. július 27-én letették „új templom” alapkövét, a ceremóniát Mihai Rubu, jászvásári püspök végezte. Igen lassan haladt a munka, 1935-ben még javában dolgoztak rajta, s még el sem készült, mikor 1940 októberében és novemberében két földrengés is megrongálta, csak 1965-ben tudták teljesen használatba venni. A parókia 1911-től épült a régi mellé, amelyik 1728-ban készült Francantonio Manzi olasz misszionárius idején.

Történelme során a román statisztika szerint Forrófalva lakossága római katolikus, magyar nemzetiségű és anyanyelvű volt. Az 1864. évi Cuza-féle jobbágyfölszabadítás idején 258 lakos kapott földet, összesen 611 falcstát – ami jó 300 ha-t jelent –, tehát családonként alig több mint 1 ha esett. Úgy tűnik akkoriban inkább állattartásból élt Forrófalva népe, mert egy-egy családra 2 marha, majdnem 1 ló, 2 disznó és 1-1 juh vagy kecske jutott. Ugyancsak Lahovari-féle *Románia Nagy Földrajzi Szótára* szerint 1892-ben a 369 család 1508 fő lakosából 1443 magyar (96%), 36 román (2,4%), 10 német, 9 örmény, 9 zsidó és 1 olasz volt; foglalkozásuk szerint 1099 gazdálkodó, 1 mesterember, 5 kereskedő 4 szabadfoglalkozású, 200 munkás és 13 szolgáló. (Lahovari–Brătianu–Tocilescu 1898 II.: 325.) De már három évtized múlva az ugyancsak hivatalos romániai népszámlálás csak egyetlen magyar nemzetiségű és anyanyelvű, ám 1757 római katolikus vallású személyt tartott számon Forrófalván (Domokos 1987: 172). Így aztán találgathatjuk, hogy a többi magyart kiirtották, vagy letagadták a román statisztikusok? Az utóbbi a valószínűbb, mert Tánccos Vilmos megfigyelése szerint 1996-ban a teljes egészében katolikus lakosság 75%-a magyarul beszélt, s ez az arány még 2009-ben is 51% volt. (Tánccos 2012: 15.)

Forrófalva múltjában számos hagyományos tárgyi emlékről van tudomásunk. A legrégebb, s talán a legértékesebb a település egykori helyén lévő – régóta a szomszédos Nagypatakkal közösen használt – temetőben található, a hagyomány szerint a 15., Tánccos Vilmos szerint a 16. században épült fatemplom (Tánccos 2014), benne a falu jeles szülötte, Petrás Incze János dédapjának, Petrás Mihály (1732–1793) kántornak a keresztje, valamint az édesapjára, az ugyancsak kántorként működött Petrás Ferencre (1775–1843) emlékező, fia által készített emlékkereszt, melynek veretes szövege készítőjének emelkedett gondolkodására vall:

*Itt az
Urnak
Sz
Nevé
Ben*

*Petrás Ferencz meg pihen
Míg a trombita szavára a nagy napon feleserken*

*Elhunyt
Életének
68dik
Esztende
jében
Forrófal
vi
kántor
ságának
50
Május 5
1843
Halálát
kesergik
hitvese
magzati
vérei
jóakarói*

A forrófalvi Petrás család harmadik nemzedékének legismertebb tagja, *Petrás Incze János* 1813. július 24-én látta meg a napvilágot, a gimnáziumot a Kézdivásárhely melletti Kantán, a minoritáknál végezte, majd Nyírbátorban, Szegeden és Egerben tanult. 1835-ben Egerben tett – Incze néven – szerzetesi fogadalmat és 1836-ban szentelték pappá, s itt „hitszónok” és „prokurátor”, majd 1838-ban a kantai gimnázium tanára és segédlelkésze lett. A prokurátorság Barna Gábor szerint a rend jellegéből fakadó „kolduló körutakkal kapcsolatos megbízott”-at jelenthette (Barna 2013: 14). Elöljárói ugyanis misszionáriusként szülőföldjére, Moldvába küldték, de a moldvai misszió akkori vezetője, I. C. Magni ellenséges magatartása miatt csak 1839 őszén foglalhatta el káplánként a pusztinai plébánián lévő állomáshelyét. Ez idő alatt ismerkedett meg a Petrus Raphaël Ardiuni apostoli vizitátor titkáráként az ugyancsak Borszéken tartózkodó Döbrentei Gáborral, az akadémia „titoknoká”-val, aki érdeklődött a moldvai magyarok sorsa és műveltsége iránt, s 38 kérdést fogalmazott számára. Ezekre Petrás részletesen válaszolt, elsősorban szülőfalujáról, Forrófalváról való ismeretei alapján. Válaszai a *Tudománytár* 1842. VII. évfolyamának 12. kötetében jelentek meg, s ezek tekinthetők a moldvai magyarokról szóló tudósítások egyik legelső, tudományosan és a szemtanú hitelességével

megalapozott híradásnak. (Megjelent még: Domokos 1979: 1317–1351, 2004.) Petrás Incze János 1842-től haláláig a szülőfalujával szomszédos Klézse plébánosaként szolgálta népe vallásos életének és identitásának erősítését, továbbá számos alkalommal közvetítette a Szent László Társulatnak a moldvai római katolikusok részére nyújtott anyagi támogatását. Forrófalva lakosai büszkék lehetnek jeles szülöttjükre, aki a sors kegyetlensége miatt 1886. szeptember 6-án rablógyilkosság áldozataként lehelte ki nemes lelkét. (Tánczos 2014: 32–33.)

Forrófalván a korábbi évszázadokban természetes és magától értetődő volt a magyar nyelv használata a mindennapokban és – Petrás idején – a vallásgyakorlatban. Mutatja ezt a különböző határrészek megnevezése, ami mindig az első telepések etnikai hovatartozását jelzi, akik nevet adnak a határ részeinek. Itt olyan helynevekkel találkozunk, mint *Bérc*, *Bikkés*, *Bocskoros*, *Farkasgödör*, *Hárompatak*, *Kecskeváros*, *Kenderesek*, *Magyaros* és hasonlók. A szomszédos falvak határára is áthúzódó, *Klézse patakába* ömlő *Háromárok* nevű csermely környékén lévő *Háromárok feje* és a *Fodor kaszálója* névhez, ha nem is különösebben régi, de nagyon érdekes történet fűződik, amiről Domokos Pál Péter is megemlékezik. A Forrófalvával közösen használt „nagypataki temetőben – írja az 1929-ben ott járt kutató – egy jól gondozott, cement sírbolt van. A Bákóban élő gazdag Fodor család őse nyugszik itt, akinek mesés vagyonát érdekes eredettel ruházza fel a nép száján élő hagyomány.” (Domokos 1987: 206.) Ezt az „érdekes esetet” Forrófalva környékén több faluban, számos változatban ismerték, különböző szövegekkel fel is jegyezték. Én a klézsei helynevek gyűjtése közben találkoztam vele a *Háromárok feje* határnévvel kapcsolatban, mégpedig erősen folklorizálódott formában.

Nem is nagyon rég, még kéccáz éve sincs, ennek a Fodor Mártonnak vót egy pár lova. S hát uljan szégén ember vót, ű abból élt, a fuvarosságból, járt fuvarozni le Galacba. Mënt s nemtom miljen pontba ért, hogy immá a lovakat megpihentette s ő és megebédélt egy vendéglőben. A lovaknak énnik adott, bémént, s ott le vót ülvel egy asztalhoz nemtom hány embër, s beszélgettek. Magyarul beszéltek azok a zembërök, s ez a Fodor Márton kihallgatta, hogy mit beszélnek. Aszt beszéltek, hogy iljen s iljen hejt, a Háromárok fejiben van ëty nagy bikkfa, s az a bikkfa udus. S az az udu mëgvan rakva aranynyal. De ók tizënëgyen tartoznak hëjza, s ók fölesküttek, hogy aszt az aranyat nem vëszki ki ëgyes, míg ott nem lesznek mind a tizënëgyen. S abból a tizënëgyből még mëghót ëgy, s hát ók nem bírták kivenni az aranyat. S ez a Fodor ügylte a beszédët, s nem még mënt Galacba a fuvarba. Èttek a lovak, ő és ëtt, s mëgsírült. Jó kemény lovai vótak, mëgtért s fogta hajtani a lovakat, hajtani, s hajtani, s mikor Újfaluhoz értek, mëgdöglött a zëgyik ló. Nem törődött vele, a lovat otthatta a zút mellett, s mënt elé haza ëgy lóval. Mikor hazaért, a zasszon elkezdëtt sírni, met ott nem láttak uljant, hogy [valaki] mënën a kocsival s ëgy lóval, hát a zasszon sírni fogott, hogy immá mi lesz velük, miből élnek mëg, met ók azután éltek. – Ne is töröggý vele – aszongya a zembër. – Tëdd fël a züstöt málénak, s fözz málét, met éhes vagyok, s

asztán mēnünk gombászni. A zasszon sírt: – Neked van szüved, hogy mēny ny gombászni, mikor a ló mēgdöglött? – Ne is törőgy vele. Ęmēntek gombászni, s ezek mēgneveszték hol vót, s mēg ős találták azüdött. De immá hogy vigyék el a pénzt nappal, mit mondanak, mit? Met oljan szárasság vót, hogy gombát nemigēn lēhetett találni. Agyig mēntek a zērdőbe, amig kaptak ęgy, két, három gombát, s iljen... aszonták átalvető... hogy itt hátul ős vót... az asszon ős, az ęmber ős, amennyit ębirtak arannyat. S aszongyák: – Mit hoztok? – Gombát. – Há nem lehet találni. – Há né, itt a gomba a kezünkbe. No, hazahorták aszt a sok pénzt, amennyit tuttak, hát mingyá fogott gyarapodni, mingyá ęszt vett, mingyá aszt vett. Mēgvette azērdőt, akkor mēgvette ott hul el vót adva iljen szőlők vótak, dézsmára atta ki a zem-bērēknek aszkat a régi fajta szőlőket... No hát gazdagottak, gazdagottak... de a zöreg nem hatta el a csángós gúnyát, mezitláb járt s gatyába, hosszú ingbe. Hanem a fija, Márton, az immá urijassan járt, akkor mēg az onokája ős, Fodor Miháj, kivette vót mēg a Pap hęgyin ős árēndába aszt a szőlőt az ujfalusi határba. Mēggazdagottak... a Fodornének oljan kozsókja vót, ęgy mēgvót ęgy kerekēn, mint a rigiek... Asztán Bákón alul az Izvoroknál, ott vót nekik birtokuk, oda mēntek, de aszt a küs házaeskát Nagypatakon sose hatták el. S az az arany mēg most ős ott van, csak nem tuggya sēnki. Kituggya!

Forrófalván is 1963-ban kezdődött a szovjet típusú kollektív gazdaságok erőszakos szervezése. A helyiek elmondása szerint azonban már 1962-ben megkezdődött az emberek győzködése, sőt már 1959-ban

„vót az önteveresile,¹⁴ nem kollektív direkt, de az is egyfajta komunistaság volt, hogy összegyűjtik a helyeket..., mintha lett lenne egy család, az egész. Csak az volt a baj, hogy a helet elvették, de nem családba’ használtuk. Akkor mēg nem kellett beadni az állatokat, majd csak mikor kollektív lett, akkor vették el a szekereket, a marhákat” – panaszkolta egy 1943-ban született, forrófalvi asszony. Később ęgy emlékeztek ezekre a szörnyő időkire a forrófalviak: „Míg nem volt kollektív, akkor ha volt egy hektárunk, azt dolgoztuk elé... gyermekeinkvel, apáinkval. De mióta a kollektív bėjött, nem adtak, csak egy-egy bukacikát,¹⁵ hogy ne dögöljünk meg ętlen...” „Ki mekkorát elbirt lopni a kooperatívánál, de a kinyeremet nem adta, zaharomat nem adta, ulejomat nem adta.”¹⁶ „Ami pityókája termett a kollektívnek azt elvitte az állam. A forrófalviak kijöttek a Székelyföldre, hogy pityókához jussanak. Jöttek Torjára, Alesíkba, ahová csak jöhettek.” (Ferencz 2002: 21.)

14 társulás (ıntovărășile u. a., rom)

15 darabocskát

16 cukromat, olajomat

Egy ilyen útjuk során történt 1988. augusztus 21-én Forrófalva történetének egyik legsúlyosabb tragédiája, aminek körülményei szomorúan tükrözték az akkori idők szégyenletes állapotát. Egy csikcsatószezi gazdaság pótkocsis teherautója forrófalvi idénymunkásokkal jövet az Úz-völgyében kényszerűségről lecsúszott a rossz karbantartott útról s agyonnyomott 27, többségükben forrófalvi fiatal. A baleset után elrendelt általános hírzárlet mutatja, hogy a hatalom menteni akarta a felelősöket, s valóban, csak a kommunista rémuralom megdőntése után hozták nyilvánosságra a baleset részleteit. Hát volt is mit eltitkolniuk a vétkeseknek! A szövetkezet elnöke letagadta, hogy ő parancsolta a sofőrnek a pihenés nélküli útnak indulást, az út karbantartásáért felelősök a költségek hiányára hivatkoztak, a két szembejövő, az embereket szállító teherautónak a kötelező elsőbbséget meg nem adó, sőt azt az útról éppenséggel leszorító két személykocsi vezetőjét – állítólag moldvai feleségek fiai – még a tárgyalásra sem idézték meg. Egyedül a vétlen sofőrt büntette meg a kommunista „igazság” szolgáltatás: mégpedig tíz év börtönre, súlyos perköltségre, a sebesültek kórházi, a halottak temetési költségének megtérítésére. Csak a borzalmas katasztrófa forrófalvi és nagypataki áldozatainak hozzátartozói vizsgáztak jelesre emberségből abban az embertelen világban: lemondtak a törvényszék által a sofőrre kirótt mindenféle követelésükről. A csíki székelyek pedig pityókát gyűjtöttek az áldozatok családjainak megsegítésére, amit aztán bevitték Forrófalvára. De ez a sok szép gesztus nem segített szegény gépkocsivezető lelkiismeretén, önvádján, aki még 15 esztendő múlva is így emlékezett vissza a tragédiára: „*attól a naptól már sohasem fogok megszabadulni. Azokkal a forrófalviakkal, szerencsétlen csángókkal fogok álmodni egész életemben. Örökké hallani fogom a váj Dumnyezeót és a jaj, Istenemet.*” (Ferenczes 2003.) Később egy vaskeresztet emeltek a két megye határánál, a tragédia helyszínén, amin a halottak neve olvasható, s ott évről évre igehallgatással, imával emlékeznek az áldozatokra a forrófalviak. A 21 forrófalvira és a 4 nagypatakira, és a 4 orbénira, valamint 13 súlyos és a 22 könnyebb sebesültre. Úgy hallottam, hogy halottak napján is mindig van virág és égő gyertya a keresztnél.

Az élők pedig kínlódtak tovább, ki hogyan. 1990 után visszaadták az embereknek a helyeket, de nem mindet, nem ott és nem úgy. A falu izlázát¹⁷ például nem adták vissza, mert azt – mint mondják – az akkori primár¹⁸ kaparintotta meg magának. Azóta pedig Forrófalvát is – újabban Kákovának is nevezik – elérte a moldvai magyarokat is sújtó gazdasági bizonytalanság. A mozgékonyabbak szétszóródtak a világban, megkeresték kinek hol van letéve a kenyere. Egyre több az üresre épített új ház, egyre több a szülők nélkül felnövő gyermek és egyre kevesebb az ünnepekre hazalátogató, Európa – egyelőre még gazdagabb – részén dolgozó „vendégmunkás”.

Az odahaza maradottakat pedig tovább örli az idő és viselik a rájuk mért sorsot, azzal a különbséggel, hogy ők nem „Italéban”, „Dzsermánéban”, „Espanéba” vagy ki tudja hol vesztik el az amúgy is bizonytalan „csángómagyar” identitásukat, hanem

17 legelőjét

18 polgármester

„honn”, tehát otthon olvad el mindaz, ami több mint fél évezreden keresztül megőrizte őket olyanoknak, akikből Petrás Ferencek, Petrás Incze Jánosok támadtak, aminek aztán az idők múltával egyre kisebb a valószínűsége.

Vagy mégsem?

Mert azért vannak Forrófalván ma is, akik a tudatuk mélyén átérzik elődeik sokszázados szellemi örökségének értékét és jelentőségét, és igyekeznek azt tőlük telhetően és lehetőségeikhez mérten őrizni, felmutatni és továbbadni. A helyben született Antal-Vajda János 2009-ben létrehozta a Főnix-Faraoani-Forrófalva-Kulturális Egyesületet, melynek fő célja „magyar nyelvi programok megvalósítása, a hagyományok megtartása, a magyar nyelv és a csángó táncok tanítása”. Mint egyesületükről írják: „A gyermekek és felnőttek, akikkel részt vettünk számos eseményen az országban és Magyarországon, büszkén vállalják magyarságukat nem szégyellik ezt és nem félnek.” Antal-Vajda János egy ideig saját udvarában tanította az önként jelentkező gyermekeket magyar versekre, énekekre és az olvasásra, majd a szomszédban működő Szeret-Klézse Alapítvány segítségével 2006 óta részt vesz a magyar nyelv iskolán kívüli oktatásában. Amikor ezeket a sorokat írom – a húshagythoz közeledve – a Főnix Kulturális Egyesület tagjainak egy része a Budapesten szervezett Csángó Bál programjában való részvételre készül, más részük pedig hamarosan a Bákóban esedékes, Moldvai Csángók Szövetségének Csontkirály és Babkirály című farsangzáró rendezvényére indul.

Forrófalva magyarságának anyanyelvben, táncaikban, dalaikban élő hagyománya tehát továbbra is őrzi Petrás Incze János népének hagyományos értékeit. Az írásom címében és mottójában szereplő felszólítás – *Kelj fel fiam!* – ma is szól Forrófalva népéhez abban a reményben, hogy nem hal ki körükben az elődeiktől örökölt értékeik becsülete.